

نام و نام خانوادگی :

پایه تحصیلی :

نام دبیر :

عنوان آزمون : تست فنون دهم انسانی درس ۹ تاریخ برگزاری ۱۴۰۴/۰۹/۲۱

۱ کدام بیت موازنه دارد؟
الف) گَرم جواز نباشد به بارگاه قبول
ب) اگر دشنه دشمنان گردنیم
گَرم مجال نباشد که کام برگیرم
اگر خنجر دوستان گردهایم

۲ آرایه مشترک دو بیت زیر در حوزه بدیع لفظی کدام است؟
الف) می آوردند و در می دل نشانند
ب) گه این می داد بر گل ها درودی
گل آوردند و بر گل می فشاندند
گه آن می گفت با بلبل سرودی

۳ در کدام بیت موازنه دیده نمی شود؟
الف) گهی بر خرمن مه مشک پوشند
ب) نخسیم تا نخسانم سرت را
گهی در خرمن گل باده نوشند
نیایم تا نیارم دلبرت را

۴ در کدام گزینه آرایه‌ی ترصیع وجود ندارد؟
۱) بدان حجت که دل را زنده دارد / بدان آیت که جان را بنده دارد
۲) بخشش تو برون شده ز بیان / کوشش تو فزودن شده ز مقال
۳) کشیدم قلم در سر نام خویش / نهادم قدم بر سر کام خویش
۴) خواست پریدن چمن از چابکی / خواست چکیدن سخن از نازکی

۵ آرایه‌ی کدام بیت نادریست آمده است؟
۱) ز گرز تو خورشید گریان شود / ز تیغ تو بهرام بریان شود (ترصیع)
۲) نظر تا کنی عرض نقل است و می / نفس تا کشی، حرف چنگ است و نی (موازنه)
۳) ما ز بالاییم و بالا می رویم / ما ز دریاییم و دریا می رویم (ترصیع)
۴) راه وصل تو راه پر آسیب / درد عشق تو درد بی درمان (موازنه)

۶ در کدام بیت ترصیع به کار رفته است؟
۱) اندر آن دریا سُماری وان سُماری جانور / واندر آن گردون ستاره وان ستاره بی مدار
۲) سبزه اندر سبزه بینی چون سپهر اندر سپهر / خیمه اندر خیمه بینی چون حصار اندر حصار
۳) هر کجا کُھسار باشد آن سُماری کوه بُر / هر کجا خورشید باشد آن ستاره سایه دار
۴) همچو زلف نیکوان خردساله تاب خورد / همچو عهد دوستان سالخورده استوار

۷

ابیات کدام گزینه به ترتیب دارای آرایه‌های «موازنه، تشبیه، کنایه، ترصیع و تشخیص» است؟
 الف) بهار جانفزا آمد جهان شد خرم و زیبا / به باغ و راغ گستردند فرش خُله و دیبا
 ب) از بند هوای تو که را روی نجات است؟ / وز تیر جفای تو که را بوی امان است؟
 پ) ای زبان هم گنج بی‌پایان تویی / ای زبان هم رنج بی‌درمان تویی
 ت) کشیدم قلم بر سر نام خویش / نهادم قدم بر سر کام خویش
 ث) گسترده زمین جاه تو را زین نگین است / گردنده فلک قدر تو را زیر عنان است

۱) ت، پ، ث، ب، الف ۲) ب، الف، ث، ت، پ ۳) ث، ب، ت، پ، الف ۴) ب، پ، الف، ث، ت

۸

در کدام گزینه، آرایه «ترصیع» به کار رفته است؟

- ۱) به شناخت تو زندگانیم، به یافت تو ناتوانیم.
 ۲) جان ما را صفای خود ده و چشم ما را ضیای خود ده.
 ۳) بر ظاهرش عیب نمی‌بینم و در باطنش غیب نمی‌دانم.
 ۴) چه کند بنده که گردن نهد فرمان را / چه کند گوی که عاجز نشود چوگان را

۹

در همهی گزینه‌ها، به جز گزینه‌ی آرایه‌ی موازنه به کار رفته است.

- ۱) مشک و شنگرف است گویی ریخته بر کوهسار / نیل و زنگار است گویی بیخته در مرغزار
 ۲) تیر بلای او را جز دل هدف نباشد / تیغ جفای او را جز جان سپر نباشد
 ۳) عجز فلک را به فلک وانمای / عقد جهان را ز جهان واگشای
 ۴) دانه باشی مرغکانت برچنند / غنچه باشی کودکانت برکنند

۱۰

در کدام عبارت آرایه‌ی «ترصیع» وجود دارد؟

- ۱) در قعر بحر مودّت چنان غریق بود که مجال نفس نداشت.
 ۲) چنان بی خود از جای برجستم که چراغم به آستین کشته شد.
 ۳) دانشمندی را دیدم به کسی مبتلا شده و رازش برملا افتاده.
 ۴) دانایی ده که در راه نیفتیم، بینایی ده که در چاه نیفتیم.

۱۱

کدام یک از بیت‌های زیر به تمامی دارای «موازنه» است؟

- الف) ای در زمانه راست نگشته مگوی کژ / وی پخته نشده به خرد خام کم گرای
 ب) از بهر زخم گاه چو سیمم همی گداز / وز بهر حبس گاه چو مارم همی فسای
 ج) گاهی به بانک رعد همی‌نالی / گاهی به نور برق همی‌خندی
 د) آه از این جور و تطاول که در این دامگه است / آه از آن سوز و گدازی که در آن محفل بود

۱) الف - ج ۲) ب - ج ۳) الف - د ۴) الف - ب

۱۲

کدام بیت فاقد «موازنه» است؟

- ۱) تا کی روم از عشق تو شوریده به هر سوی / تا کی دَوم از شور تو دیوانه به هر کوی
 ۲) مشتاق توام با همه جوری و جفایی / محبوب منی با همه جرمی و خطایی
 ۳) عارض نتوان گفت که دور قمر است این / بالا نتوان خواند که سرو چمن است آن
 ۴) بلبل خجل از زمزمه‌ی مرغ دل من / گل منفعل از غنچه‌ی شاخ چمن من

۱۳ آرایه ترصیع در کدام بیت دیده می‌شود؟

۱ پرواز به آنجا که نشاط است و امید است / پرواز به آنجا که سرود است و سرود است

۲ نظر تا کنی عرض نقل است و می / نفس تا کشی، حرف چنگ است و نی

۳ ای به ازل بوده و نابوده ما / وی به ابد زنده و فرسوده ما

۴ ای جمالت مطلع انوار فیض / وی جلالت منبع اسرار فیض

۱۴ در همهی ابیات به جز بیت «موازنه» وجود دارد.

۱ به هر نقشی که در فردوس پاک است به هر حرفی که در منشور خاک است

۲ در آ که در دل خسته توان در آید باز بیا که در تن مرده روان در آید باز

۳ سمن بویان غبار غم چو بنشینند بنشانند پری رویان قرار دل چو بستیزند بستانند

۴ باز آ و بر چشمم نشین، ای دلستان نازنین کاشوب و فریاد از زمین بر آسمانم

می‌رود

۱۵ در بیت زیر آرایه‌های موازنه و ترصیع را با ذکر دلیل مشخص کنید.
چرخ ار چه ر فیع خاک پایت عقل ار چه بزرگ طفل راحت

۱۶ با توجه به تقابل سجع‌های «متوازن و متوازی» در بیت زیر آرایه‌ی به وجود آمده است.
هم عقل دویده در رکابت هم شرع خزیده در پناهت

۱۷ آیا می‌توان بیت زیر را نمونه‌ی مناسبی برای «موازنه» دانست؟ چرا؟
«تو را صبا و مرا آب دیده شد غماز وگر نه عاشق و معشوق رازدارانند»

۱۸ در کدام عبارت، آرایه‌ی «ترصیع» وجود دارد؟ دلیل خود را بنویسید.
الف) عقل گفت: من دبیر مکتب تعلیمم، عشق گفت: من عبیر نافه‌ی تسلیمم.
ب) بر ظاهرش عیب نمی‌بینم و در باطنش غیب نمی‌دانم.

۱۹ در بیت زیر، یکی از آرایه‌های «تکرار، تلمیح، حس‌آمیزی و یا ترصیع» را بیابید و برای آن یک دلیل مختصر ذکر کنید.
ما چو ناییم و نوا در ما ز تو است ما چو کوهیم و صدا در ما ز تو است

۲۰ آیا آرایه‌ی موازنه در بیت زیر به کار رفته است؟ علت آن را بیان کنید. آیا در میان «موازنه‌ها» ترصیع نیز دیده می‌شود؟ آن‌ها را نیز تعیین کنید.

ای درون پرور برون آرای خرد بخش بی‌خرد بخشای
خالق و رازق زمین و زمان حافظ و ناصر مکین و مکان

«سنایی»

۱ گزینه ب

۲ موازنه

۳ گزینه ب

۴ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. در گزینه‌های ۱، ۳ و ۴ در دو مصراع کلمات دو به دو مقابل هم دارای سجع متوازی هستند و ترصیع برقرار است.

در گزینه‌ی ۲ بین دو واژه بیان و مقال سجع متوازن برقرار است و قاعده‌ی ترصیع را به هم می‌ریزد و موازنه می‌سازد.

۵ گزینه ۱ پاسخ صحیح است. تقابل سجع‌های متوازن و متوازی موجب آرایه‌ی «موازنه» می‌شود.

۶ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. در این بیت برابری سجع‌های متوازی موازنه ایجاد کرده است. در سایر گزینه‌ها برابر هم قرار گرفتن سجع‌های متوازی و متوازن موازنه ساخته است. بررسی موازنه و ترصیع در ابیات:

(۱) اندر آن دریا سُماری وان سُماری جانور

↓↓↓↓↓↓↓

وندر آن گردون ستاره وان ستاره بی‌مدار

(۲) سبزه اندر سبزه بینی چون سپهر اندر سپهر

↓↓↓↓↓↓↓

خیمه اندر خیمه بینی چون حصاراندر حصار

(۳) هر جا کهسار باشد آن سُماری کوه‌بر

↓↓↓↓↓↓↓

هرکجا خورشید باشد آن ستاره سایه‌دار

(۴) همچو زلف نیکوان خردساله تاب‌خورد

↓↓↓↓↓

همچو عهد دوستان سالخورده استوار

۷ گزینه ۳ پاسخ صحیح است.

(ث) موازنه دارد / (ب) «تیر جفا» اضافه تشبیهی است / (ت) قلم کشیدم، قدم نهادم کنایه دارد / (پ) ترصیع دارد / (الف) بهار جانفزا آمد، تشخیص است.

۸ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. تمام کلمات دو جمله، سجع متوازی دارند. بررسی گزینه‌های دیگر:

«شناخت، یافت» (سجع مطرّف) / «جان، چشم» (سجع متوازن) / «بنده، گوی» و «گردن، عاجز» (سجع متوازن)

۹ گزینه ۴ پاسخ صحیح است. واژگان گزینه‌های یک تا سه در هر دو مصراع نسبت به هم سجع متوازن دارند اما در

گزینه‌ی چهار واژگان دو مصراع نسبت به هم سجع متوازی دارند.

نکته: اگر همه‌ی واژگان دو مصراع نسبت به هم سجع متوازی داشته باشند و فقط یک یا دو واژه سجع متوازن داشته باشد نمی‌توان بیت را دارای آرایه ترصیع دانست.

۱۰ گزینه ۴ پاسخ صحیح است. ترصیع:

دانایی	ده	که	در	راه	نیفتیم
↓	↓	↓	↓	↓	↓
بینایی	ده	که	در	چاه	نیفتیم

۱۱ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. در ابیات گزینه «۲» (ب، ج) موازنه دیده می‌شود.

توضیح نکات درسی:

موازنه، تقابل سجع‌های متوازن یا متوازی در دو یا چند جمله است که به هم آهنگی آن‌ها می‌انجامد.

۱۲ گزینه ۴ پاسخ صحیح است. بیت گزینه ۴ موازنه نیست زیرا در موازنه باید واژه‌های مقابل در دو مصراع یک بیت، سجع متوازن باشند.

۱۳ گزینه ۴ پاسخ صحیح است. گزینه ۴ دارای آرایه ترصیع است، زیرا هر واژه‌ای در مصراع اول با واژه مقابل خود در مصراع دوم سجع متوازی دارد. (این کلمات هم در وزن و هم در حرف پایانی با قرینه خود یکی هستند.)

ای	جمالت	مطلع	انوار	فیض
↓	↓	↓	↓	↓
وی	جلالت	منبع	اسرار	فیض

۱۴ گزینه ۴ پاسخ صحیح است. همه‌ی ابیات به جز بیت «۴» موازنه دارند. مثال:

سمن بویان غبار غم چو بنشینند بنشانند

↓↓↓↓↓↓

پری‌رویان قرار دل چو بستیزند بستانند

۱۵ آرایه‌ی موازنه (۰/۲۵) زیرا در بین کلمات شعر (۰/۲۵) تقابل سجع‌های متوازن دیده می‌شود. (۰/۲۵)

۱۶ موازنه (۰/۲۵)

۱۷ خیر (۰/۵) زیرا واژه‌های دو مصراع سجع ندارند (هیچ هماهنگی بین واژه‌های دو مصراع نیست) (۰/۵)

۱۸ عبارت «ب» (یا ظاهرش ...) (۰/۵)

زیرا تمام سجع‌های این «موازنه» (۰/۲۵) از نوع «متوازی» است. (۰/۲۵)

۱۹ ترصیع (۰/۲۵) کلمات دو مصراع با هم سجع متوازی دارند. (۰/۲۵)

۲۰ بیت اول آرایه‌ی موازنه دارد و در صورتی که به صورت زیر قرینه‌سازی کنیم، سجع متوازن آشکار می‌شود.

ای درون پرور برون آرای دی خرد بخش بی خرد بخشای

بیت دوم آرایه‌ی موازنه دارد زیرا قرینه‌ها، سجع متوازن‌اند و متوازی‌اند.

خالق و رازق زمین و زمان حافظ و ناصر مکین و مکان

۴	۱	۲	۳	۴
۵	۱	۲	۳	۴
۶	۱	۲	۳	۴
۷	۱	۲	۳	۴
۸	۱	۲	۳	۴
۹	۱	۲	۳	۴
۱۰	۱	۲	۳	۴
۱۱	۱	۲	۳	۴
۱۲	۱	۲	۳	۴
۱۳	۱	۲	۳	۴
۱۴	۱	۲	۳	۴

